

Ellenállás

a nemeseknek negyedik kiváltságos s fő szabadsága, sarkalatos joga, melyet Verbőczy HK. I. R. 9. cím (a hires partis primae titulus nonus) akként határoz meg: «Negyedik főszabadság t. i. egy és utolsó az, hogy ha királyaink s fejedelmeink valamelyika néhai Második, melléknévvel Jeruzsalemi András király ur, fenséges fejedelem közönséges végzeményében (melynek megtartására minden magyar király, mielőtt a szent koronával megkoronáztatik, hitet szokott letenni) nyilvánított s kifejezett nemesi szabadságuk ellen valamit tenni merénylenek, akkor minden hűtlenség vétke nélkül szabadságuk van annak ellenszegülni s ellenmondani mindenha».

A jogot II. Endre királynak 1222-iki végzeménye, az **u. n. aranybulla** adta meg, 31. cikkének záradékában. Az ellenállási záradékot az arany-bulla meghozatala után 9 évre már, az 1231. évi XXI. t.-c. akként módosította, «hogy ha a király vagy fiai, vagy utódjai az ezen törvényben biztosított szabadságot megtörnék, az esztergomi érsek jogosítva legyen a megszegőt törvényes intés előrebocsátása nélkül egyházi átok alá vetni». Az 1298-iki országgyűlés a felavatási hitlevél (Dipl. inaugurale) bevezetése azonban kimondja: hogy Magyarország fenséges királyának, Andrásnak (III. Endre) megkoronázása idejében az országnak, ha nem is minden szabadsága és kondíciója, de legalább azon szabadságok s kondíciók nevezetesebbjei és szükségesebbjei előadattak, s Urunk Királyunk pecsétjével megerősítettek. E törvény XLI. cikke pedig így szól: Elhatároztuk s örök törvényképen megállapítottuk, hogy urunk Királyunk tartsa meg az egyházaknak és az ország lakosainak megkoronáztatásakor írásban kifejezett szabadságait.

Az E.-t Magyarországon az 1687. IV. t.-c., Erdélyben pedig a Diploma Leopoldinum 3. pontja szüntette meg. A királyi hitlevélben (diploma inaugurale - sacrum diploma) melyet a királynak a koronázás előtt kiadni kell, s mely szószerinti szövegében az ország törvényei közé iktatandó, a megszüntetés óta mindig határozottan kitétetik, hogy a törvények megtartására és megtartatására vonatkozó ígéret II. András 1222. évi törvényének arra a megszüntetett záradékára, amely így kezdődik: «Quodsi vero Nos» szavakig: «in perpetuum facultatem» ki nem terjed. Így történt ez a legutolsó kir. hitlevélben is (1867. évi II. t.-cikk).

PALLAS NAGYLEXIKON